

Irán pomôže Rusku vo veľkom kaukazskom probléme

- CZ24 News | 17. září 2022

IRÁN/RUSKO: Teherán urobil veľmi ostré a nečakané vyhlásenia v súvislosti s dianím medzi Arménskom a Azerbajdžanom. Dal jasne najavo, že sa pripravuje na „vojnu proti Iránu“ a vyjadril sa za obranu územných záujmov Arménska. Tento signál je veľmi dôležitý nielen pre krajiny Kaukazu, ale aj pre Rusko, a tu je dôvod.

Dlho sa verilo, že južný Kaukaz je bojiskom medzi Ruskom, Tureckom a Západom (USA a EÚ), kde každý hrá na princípe „proti všetkým“. Teraz však rovnicu doplnil ďalší pojem – Iránska islamská republika. Štát, ktorý (povedzme na rozdiel od západných krajín) nepovažuje konflikt na Kaukaze za boj o sféru vplyvu, ale ako konflikt, ktorý ohrozuje existenciu iránskeho štátu. „Akákoľvek vážna vojna, ktorá sa môže stať na Kaukaze, je vojnou proti Iránu. Sme pripravení,“ vyhlásili Islamské revolučné gardy (IRGC), ktoré sú teraz v skutočnosti iránskou armádou.

Iránske ministerstvo zahraničia sa už vyjadrilo podrobnejšie – spresnili najmä postoj krajiny k aktuálnemu vypuknutiu arménsko-azerbajdžanského konfliktu. Územná celistvosť Arménska musí byť podľa Teheránu zachovaná za každú cenu.

Jednoducho povedané, azerbajdžanskej strane by nemalo byť dovolené zabráť žiadne územia z Arménskej republiky. Podľa Iráncov je teraz Baku zamerané na odtrhnutie celého juhu Arménska pod zámienkou vytvorenia „koridoru“ alebo „nárazníkovej zóny“. Jerevan je presvedčený, že Teherán sa v tejto otázke postavil na stranu Arménska oveľa tvrdsie ako Moskva.

Niekomu sa môže zdať, že Irán ide cestou vyšliapanou Francúzskom. Na pozadí opatrného postoja Ruska sa snaží demonštrovať svoju pripravenosť brániť Arménsko – a tým prevziať kontrolu nad touto zakaukazskou republikou z Moskvy.

Všetko je však o niečo komplikovanejšie. Na rozdiel od Francúzska (a Turecka, USA a iných západných aktérov) majú Iránci záujem len o silné Rusko v Zakaukazsku. Ak Irán považuje Sýriu za svoju bezpodmienečnú sféru vplyvu a žiarli na tamojšiu prítomnosť iných hráčov (dokonca aj Ruska), tak Zakaukazsko je v Teheráne považované skôr za nebezpečnú podpásovku. Región, z ktorého by potenciálne mohlo pochádzať množstvo hrozieb pre islamskú republiku – ak je tento región pod kontrolou síl nepriateľských voči Iránu. Jednoducho povedané sú to: Američania, Turci či Izraelčania.

V prvom rade je to nacionalistická hrozba. V severnom Iráne žije viac Azerbajdžanov ako v samotnom Azerbajdžane – a Teherán je veľmi znepokojený tým, že Ankara a Baku sa snažia ovládnuť mysle a srdcia týchto ľudí. Niektorí iránski experti už považujú značnú časť tamojšej populácie za protureckú – za posledných 20 rokov (keď Recep Erdogan premenil Turecko zo západného hlasnej trúby na vzor v turkickom svete), počet lojálnych Ankare v Iráne vzrástol dramaticky. Medzitým posilňovanie akéhokolvek nacionalizmu (vrátane azerbajdžanského) predstavuje hrozbu pre územnú celistvosť Iránu – mozaiku mnohých národov, ktoré sú zošité na úkor spoločnej histórie, územia a nadnárodnej koncepcie islamskej republiky.

Existuje aj vojenská hrozba. Krátka vzdialenosť do iránskej metropoly a blízkosť „problémových“ oblastí Iránu robí z južného Kaukazu výborný odrazový mostík pre odporcov islamskej republiky.

Iráncov už teraz znepokojuje úzka vojensko-technická spolupráca medzi Azerbajdžanom a Izraelom

(ktorý podľa samotných Iráncov využíva azerbajdžanské územie na vojenské spravodajstvo v severných oblastiach Iránu – a ako Iránci naznačujú, v budúcnosti môže využiť na riešenie sabotážnych úloh). Po aktuálnych udalostiach sa Iránci obávajú, že turecké základne v Azerbajdžane sa môžu objaviť aj na južnom Kaukaze (plnohodnotné – Ankara je už vojensky prítomná na území Azerbajdžanu), ako aj americké a európske – v Arménsku.

Irán nedokáže vyriešiť tieto problémy sám. Nie je schopný plne ovládať južný Kaukaz – v tomto regióne je príliš veľa hráčov a ich záujmy sú tam príliš silné. Teherán má preto záujem posilniť tých globálnych hráčov na južnom Kaukaze, ktorí nemajú v úmysle využiť tento región proti Iránu – a jediným takým hráčom je v skutočnosti Rusko. A Iráncov veľmi znepokojuje skutočnosť, že nevidia očividný postoj Ruska k tejto otázke. Navyše, pod „očividným“ Teherán rozumie predovšetkým siločiary. Preto musia IRGC vydávať také tvrdé vyhlásenia.

Okrem vojensko-politického rozmeru má konflikt na Kaukaze pre Irán aj ekonomický aspekt. Globálny dopravný koridor Sever-Juh, do ktorého Iránci vkladajú veľké nádeje, je ohrozený. Položia ho a veria, že Rusko by k nemu malo mať rovnako vážny postoj. Medzinárodný dopravný koridor „Sever-Juh“ vznikol 12. septembra 2000 na základe dohody podpísanej Ruskom, Iránom a Indiou. Účelom koridoru bolo skrátiť (takmer dvojnásobne) čas prepravy tovaru z Indie do Ruska a odtiaľ do Európy. V nasledujúcich rokoch sa ku koridoru pripojilo ďalších 10 krajín vrátane Azerbajdžanu.

Na prvý pohľad sa zdá, že koridor je pochovaný súčasným stavom rusko-západných vzťahov. Európa zavádza sankcie proti Rusku, zatvára hranice, čo znamená, že „odtiaľ do Európy“ ísť už nie je relevantné. Význam koridoru pre iránske hospodárstvo však stále zostáva.

V prvom rade preto, že Irán nemá veľa príležitostí na mrhanie. „Americké, európske a globálne sankcie proti Iránu viedli k tomu, že jeho možnosti na zahraničných trhoch sa obmedzili. To znamená, že každý nový trh je pre neho nevyhnutný a dôležitý. Najmä ruský. Rusko tak plánuje štvornásobne zvýšiť nákupy rastlinných produktov z Iránu. Tiež sa zdá, že buď plánujú, alebo už začali s dodávkami plynových turbín, ktoré sa vyrábajú v Iráne. Iránske autá – osobné aj nákladné (druhé sú vlastne prvou generáciou Mercedes-Benz Actros) – boli predvedené v Moskve, „vysvetľuje šéf analytického úradu projekt „SONAR-2050“ Ivan Lizan.

Okrem toho sa zmenili vektory ruského myslenia. Moskva sa vždy zaujímala o paradigmy východ-západ, ale keďže sú tieto cesty zablokované a Rusko potrebuje východy, tento koridor sa pre Rusko stáva zaujímavým. „Rusko nedávno súhlasilo s tranzitom 10 miliónov ton nákladu cez tento koridor. Je zrejmé, že na pozadí bezprecedentných sankcií sa ruské exportné a importné dodávateľské reťazce preorientujú na Áziu a Blízky východ,“ vysvetľuje Abbas Juma, politológ na Blízkom východe.

Zároveň nehovoríme len o rusko-iránskom obchode. Keďže každý chápe, že sankcie sú dlhodobé, Rusko sa snaží zaviesť paralelné dovozy, ako aj dlhodobé obchodné cesty pre tieto dovozy, alternatívne k európskym.

„Irán sa chce pomocou koridoru stať najväčším uzlom pre dovoz cez svoje územie do Ruskej federácie. To umožní Teheránu zarobiť veľmi dobré peniaze,“ pokračuje Abbas Juma. Preto sa Irán snaží čo najskôr dokončiť všetku logistiku na trase. Najmä vybudovať 167 kilometrov železnice medzi ich mestami Rasht a Astara (posledné sa nachádza neďaleko hraníc s Azerbajdžanom).

Je však jasné, že potenciálna vojna na Kaukaze stojí v ceste týmto investíciám – ako aj veľkolepým ekonomickým plánom Teheránu. A jeho ukončenie víťazstvom turecko-azerbajdžanskej osi tiež nie je prospešné pre Irán, keďže v tomto prípade bude dopravný koridor Sever – Juh pod kontrolou sily nepriateľskej voči Teheránu.

Iránci preto už zvažujú alternatívnu trasu. Rovnaký „sever-juh“, len nie na území Azerbajdžanu, ale na vodnej hladine Kaspického mora. Preto ich teraz zaujíma realizácia plánu prezidenta Putina vybudovať nový ruský prístav na Kaspickom mori – ako aj vážnosť ruského prístupu k tejto otázke. A tak sa Irán chtiac-nechtiac stáva spojencom Ruska, aby sa zachoval status quo na Kaukaze – mierový región a absencia akéhokoľvek zásahu do územia Arménska.

Zdroj: FB Armadni Magazin